

Prof. Dr. Vasile Cristescu

Studii de hristologie ortodoxă

Vol. I

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2023

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
1. Aspecte dogmatice	
în hristologia Sfântului Marcu Ascetul	11
Tratat dogmatic al fericitului Marcu monahul (Scrierea XI) <i>Adversus Nestorianos</i> (Împotriva celor ce spun că Sfântul Trup [al Domnului] nu este unit cu Logosul, ci este îmbrăcat simplu ca o haină și că de aceea altfel este în raport cu purtătorul și altfel cu cel purtat, așadar împotriva celor ce gândesc ca Nestorie)	25
2. Hristologia Sfântului Marcu Ascetul în lupta	
Bisericii împotriva învățăturilor greșite	57
Sfântul Marcu Ascetul, Despre Melchisedec	72
3. Clarificarea destinației adversarilor combătuți de	
Sfântul Marcu Ascetul în opera sa dogmatică <i>Adversus Nestorianos</i>	91
4. Probleme dogmatice în hristologia	
lui Evagrie Ponticul	117
5. Persoana lui Iisus Hristos și acțiunea ei mântuitoare	
în disputa lui Teodoret de Cyr cu Sfântul Chiril al Alexandriei	135

6. Taina Euharistiei în teologia Sfântului Chiril al Alexandriei	157
7. Relația reciprocă dintre tip și prototip în învățătura despre cinstirea icoanelor a Sfântului Ioan Damaschinul	175
8. Legătura indisolubilă dintre prezența și lucrarea lui Hristos și a Duhului Sfânt în iconomia mântuirii	201
9. Iisus Hristos, izvor și model desăvârșit al înnoirii omului	221
10. Înnoirea omului prin întruparea, moartea și învierea lui Hristos	245
11. Problema persoanei la Boethius și Richard de Saint-Victor	277
12. Noi aspecte în înțelegerea teologică a persoanei	299

CUVÂNT ÎNAINTE

În introducerea la lucrarea lui teologică *Liturghia cosmică*, devenită celebră prin profunzimea ei, Hans Urs von Balthasar atrăgea atenția asupra lipsei studiilor teologice ce trebuiau să arate legătura teologiei Sfântului Maxim Mărturisorul cu Părinții anteriori: Capadocienii, Dionisie și hristologia secolului VI (*Kosmische Liturgie. Das Weltbild Maximus des Bekenner, zweite völlig veränderte Auflage, Johannes Verlag, Einsiedeln, 1961, p. 13*). Aceasta implica, desigur, și o analiză a învățăturilor creștine aprofundate de acești mari Părinți ai Bisericii.

După Balthasar un alt teolog, I. H. Dalmais, făcea aceeași remarcă când se referea la necesitatea acestor studii teologice: „Marii învățați capadocieni și alexandrini din secolele IV-V n-au acordat loc studiilor care s-ar impune pentru a aprecia cu exactitate învățătura lor. Cu privire la cele două secole, care îl separă pe Sfântul Chiril al Alexandriei de Sfântul Maxim Mărturisorul, ele sunt aproape complet neexplorate, unde se desprinde ca un bloc intermitent în care nu s-a stabilit cu siguranță dimensiunile și contururile, grupul de teologi ai timpului lui Justinian, unificați prin tradiție sub numele lui Leonțiu de Bizanț” („L'oeuvre spirituelle de saint

Maxime le Confesseur. Notes sur son développement et sa signification”, în: „La vie spirituelle”, nr. 21 (1952), p. 218). Aceeași necesitate a studiilor teologice o vede Dalmais și cu privire la curentul propriu spiritual și monastic a cărui cunoaștere ar fi poate mult mai necesară unei juste înțelegeri a gândirii Părinților Bisericii din secolele ulterioare cum ar fi Sfântul Maxim Mărturisitorul (*Ibidem*).

Observațiile acestea ale celor doi teologi apuseni sunt valabile și astăzi nu numai pentru teologia apuseană, ci în mod deosebit pentru teologia răsăriteană. Chiar dacă au apărut unele studii sporadice cu privire la teologia Părinților răsăriteni, suntem departe de a putea avea o imagine deplină cu privire la multiplele și profundele teme dogmatice din teologia lor și la posibilitatea de a înțelege receptarea lor de către Părinții răsăriteni de mai târziu. Este nevoie așadar de un efort comun al teologilor ortodocși de a veni în întâmpinarea acestei necesități.

Studiile teologice de mai jos au în vedere această trebuință subliniată de cei doi teologi apuseni enumerați mai sus și simțită totodată de teologia ortodoxă a Bisericii noastre. Ele nu urmează însă linia parcursă de unii teologi răsăriteni și catolici, în care Părinții Bisericii ulterioari secolului III al erei creștine sunt înțeleși ca ucenici și adepți ai doctrinei scriitorului bisericesc Origen (*Cristian Bădiliță, Origen în România (1926-1998)*, postfața traducerii românești făcută de Cristian Pop la lucrarea lui Henri Crouzel, *Origen*, Editura Deisis, Sibiu, 1999, pp. 390-391). Aceasta deoarece o astfel de linie nu este proprie învățaturii și vieții Bisericii Răsăritene. Linia aceasta a lui Origen fusese urmată în Apus chiar de Urs von Balthasar, care în prima ediție a lucrării

Liturghia cosmică a prezentat și interpretat în unele locuri teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul prin principiile proprii doctrinei lui Origen. La atenționarea teologului catolic P. Sherwood (*The Earlier Ambigua of St. Maximus the Confessor and his Refutation of the Origenism*, Roma, 1955), Urs von Balthasar a schimbat complet prima ediție a *Liturghiei cosmice* din anul 1941, corectând în a doua ediție din anul 1961 interpretarea dată învățaturii Sfântului Maxim prin prisma doctrinei lui Origen și a greșelilor lui doctrinare, redând astfel direcția autentică a învățaturii Sfântului Maxim, așa cum se află obiectiv în opera lui.

Studiile teologice din lucrarea de față urmează linia învățaturii Sfântului Atanasie cel Mare, linie pe care o afirmă și o apără Sfântul Marcu Ascetul în lupta lui împotriva doctrinei origeniste, în lucrarea *Adversus Nestorianos*, tradusă în această carte. Există astfel o legătură strânsă între hristologia Sfântului Marcu Ascetul și hristologia Sfântului Atanasie cel Mare în lupta lor comună împotriva doctrinei lui Origen despre pre existența sufletului. Linia aceasta a hristologiei răsăritene care vine de la Sfântul Atanasie cel Mare nu se oprește însă la Sfântul Marcu Ascetul, ci continuă cu Sfântul Chiril al Alexandriei, Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Ioan Damschinul.

În studiile de mai jos este abordată și antropologia având ca fundament hristologia. Înnoirea omului în Hristos este văzută pe linia scripturistică Adam Hristos așa cum au explicat-o Sfinții Irineu de Lyon și Maxim Mărturisitorul. În această linie Adam trebuie înțeles pornind de la Hristos și nu invers. Această înnoire este evidențiată prin legătura indisolubilă dintre Hristos și Duhul Sfânt. Astfel, înnoirea

omului împlinită în Hristos este primită și pusă în lucrare de creștin prin Duhul Sfânt. Legătura aceasta indisolubilă dintre Hristos și Duhul Sfânt se vede și în lucrarea sfințelor taine în viața Bisericii, așa cum se arată în taina Sfântului Botez explicată de Sfântul Maxim Mărturisitorul și în taina Euharistiei explicată de Sfântul Chiril al Alexandriei.

Pentru aprofundarea liniei patristice menționate mai sus, linie confirmată de învățătura și viața Bisericii, este nevoie de mult efort și dorință de a contribui pe cât este posibil la realizarea ei. Mai înainte de aceasta însă rugăm pe Hristos Domnul să ne dea putere și să ne ajute în tot drumul pentru a putea ajunge la această realizare.

Autorul

**Tratat dogmatic al fericitului Marcu monahul
(Scrierea XI) *Adversus Nestorianos*
(Împotriva celor ce spun că Sfântul Trup
[al Domnului] nu este unit cu Logosul, ci este
îmbrăcat simplu ca o haină și că de aceea altfel
este în raport cu purtătorul și altfel cu cel purtat,
așadar împotriva celor ce gândesc ca Nestorie)⁴⁹**

1. Pentru că adesea ne-ați chemat să răspundem pentru credință în fața adversarilor, cu aceasta și spre respingerea acelor și totodată ați atras și la schimbare de opinie oameni care de ambele părți sunt dispuși la comparație, ne vedem nevoiți să răspundem după puteri, cu această ocazie nimum mai întâi cauza schimbării de opinie a multora: deoarece adevărul este descoperit la aderenții lor din lucrările care se potrivesc lor, greșeala însă este vizibilă la cei mai aproape înrudiți cu el din faptele asemănătoare lui – lucrarea adevărului este rezistența la oboseală și necinste, cea a greșelii atașamentul la laudă și desfătare – de aceea pentru

⁴⁹ Textul grecesc reeditat de J. Kunze, *Marcus Eremita. Ein neuer Zeuge für das altkirchliche Taufbekenntnis*, Leipzig, 1895, pp. 6-30. De asemenea ediția lui J. Cozza-Luzi, *Nova Patrum Bibliotheca ab Card. A. Maio collecta X*. Roma, 1905, pp. 195-247, după manuscrisul Grottaferrata Cryptensis (965). Traducere de Conf. Dr. Vasile Cristescu și publicată împreună cu studiul „Aspecte dogmatice ale hristologiei Sfântului Marcu Ascetul” în revista „Teologie și viață”, nr. 1-4 (2009), pp. 22-53.

mulți primele au fost cu greu primite datorită osteneții, celelalte însă plăcute datorită desfătării. Și cei ce-și iau asupra lor osteneala mărturisesc că Cel răstignit pentru noi, Care n-a ținut seama de ocară (Evrei 12, 2), Învățătorul, Stăpânul și Domnul este Fiul lui Dumnezeu; cei însă care iubesc desfătarea, mai ales doritorii de slavă, se rușinează să-L mărturisească pe Acesta.

Pentru că aceștia luptă împreună pentru ambele poziții, câțiva oameni care năzuiesc spre ambele părți au văzut contradicția numită mai sus, nu au putut însă să deosebească ce este mai bun de ce este mai rău și de aceea au crezut că adevărata credință ar fi ascunsă. Acesta este așadar felul neînțelegerii acelor (oameni).

2. Întreaga dumnezeiască Scriptură convinge pe cei ce-și iau osteneala asupra lor despre părerea deviată a adversarilor că greșesc. Dar în mod consecvent a numit și „vasul ales” (Faptele Apostolilor 9, 15), fericitul Pavel, care ne trezește și pe noi neștiutorii la adevăr și silește la luptă, pe „dușmanii crucii” (Filipeni 3, 18), nu numai iudeii, ci și ereticii, dușmani asemănători lor, căci ce este valabil pentru aceia este valabil în aceeași măsură și pentru aceștia: cine este dușman merită să fie astfel numit. Astfel dacă nu spun că Hristos Cel răstignit este un om simplu și nu sunt părtași dușmăniei, [ar trebui ca și ei să nu fie numiți dușmani. Dacă ei însă simt același lucru ca aceia] cum ar putea să se sustragă acestei numiri?; căci în toate lucrurile înrudirea faptelor aduce cu sine inevitabil înrudirea legăturilor, căci ce ar putea fi altceva decât dușmani cei ce împart în două pe „Domnul slavei” adică pe Hristos Cel răstignit (I Corinteni 2, 8)?

3. Poate că ei se vor opune cuvântului și ne vor întreba: A fost cumva „Domnul slavei” răstignit? (I Corinteni 2, 8).

Eu însă voi mărturisi mântuirea mea și nu voi tăgădui adevărul, ci voi spune: Da, „Domnul slavei” a fost răstignit (I Corinteni 2, 8)! Am pe Pavel ca apărător și martor pentru ceea ce este de negrăit, căci spune: „Propovăduim înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră. Pe care nici unul dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o, căci, dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corinteni 2, 7-8). Vreau să-i întreb acum pe cei ce despart pe Dumnezeu: cine este Cel răstignit și „Domnul slavei”? Sunt curios dacă folosesc împărțirea și pentru acest cuvânt. Dacă evită unirea și spun că El este om simplu, atunci vom întreba: și cum este posibil ca un om simplu să fie „Domnul slavei”? Dacă ei însă spun: Dumnezeu Cuvântul este simplu (Logos), cum a fost Logosul simplu răstignit? Dar ce spun ei? Logosul este „Domnul slavei”, omul a fost răstignit. Dar Sfântul Pavel nu vorbește de doi și nu introduce nici o împărțire, ci a numit unul și același pe „Domnul slavei” și pe Cel răstignit (I Corinteni 2, 2). „Căci, dacă L-ar fi cunoscut, se spune, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corinteni 2, 8). Așadar și tu, ereticule, l-ai așeza după Pavel (pe Cuvântul) ca unul! Dacă ei, legați de adevăr vor mărturisi că Cuvântul S-a făcut trup, Care este Iisus Hristos, atunci vă vom spune: „Ați spus bine aceasta! După cum atunci Apostolul nu a despărțit Cuvântul de trup în puterea slavei și la fel nici trupul de Cuvânt în timpul răstignirii, ci, în slavă și pe cruce au mărturisit pe unul nedespărțit, tot așa trebuie să credem și noi și nu ne este îngăduit să urmărim nici printr-un gând, nici prin cuvinte, împărțirea sofisticată a Fiului lui Dumnezeu.

4. Întreaga dumnezeiască Scriptură, Vechiul și Noul Testament, mărturisește că Dumnezeu Cuvântul cu trupul lui propriu este unul și același Hristos și Fiul lui Dumnezeu în fiecare lucrare. Tot așa dacă aceștia sunt îngeri, profeți, apostoli sau martiri care spun și învață ceva despre Hristos, indiferent dacă vorbesc despre descoperirea și slava Sa, sau minuni și semne, sau îndemnuri și vindecări, sau suferințe, batjocoriri (sau crucea) și moartea, pe scurt, nu numai despre acea faptă mântuitoare înfăptuită pentru mântuirea noastră, ci și despre a Doua Sa Venire și despre puterea Sa împărătească absolută, au mărturisit pe unul și neîmpărțitul Fiu al lui Dumnezeu.

5. Iată ce spune Isaia: „Ca un miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine îl va spune?” (Isaia 53, 7 ș.u.). Spune-mi acum ereticule: cine este Cel Ce s-a adus ca un miel spre junghiere și al cărui neam nu poate fi spus? Nu spune: doi, căci profetul l-a numit pe unul și același în ambele moduri de existență. Dacă-mi spui că acesta este simplu om, cum nu poate fi numit neamul lui? Căci și Hristos este înțeles genealogic după trup. Dacă însă spui: Dumnezeu Cuvântul este acesta, cum este adus spre junghiere numai Dumnezeu? Rămâne așadar ca la ambele moduri de existență să se spună adevărul că după profeți Hristos este nedespărțit. Ascultă-l și pe profetul Ieremia (care spune același lucru): „Acesta este Dumnezeul nostru, și nimeni altul nu este asemenea Lui. Aflat-a toată calea științei și a dat-o lui Iacob, sluga Sa, și lui Israel, cel iubit de Dânsul. După aceasta pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit” (Cartea lui Baruh 3, 36-38).

Dacă vrei din nou să împarți, te întreb la fel: Cine este cel Ce S-a arătat și a locuit împreună cu oamenii? Dacă îmi spui că este un om simplu, vei auzi: și cum poate acesta să fie Dumnezeu și cum nu este nimeni altul asemenea Lui? Dacă spui: Acesta este Cuvântul simplu, cum S-a arătat pe pământ și a locuit împreună cu oamenii? Rămâne și aici, în ambele cazuri să mărturisim pe Hristos nedespărțit. Ce au (spus) însă Daniel, Iezechiel și cei doisprezece? Este greu sau poate chiar de prisos ca în descriere să cităm de la ei mulțimea unor astfel de mărturii, căci sau mulțimea cugetărilor va acoperi ceea ce este căutat (și acestea supără pe cei ce le primesc, încât cuvântul Scripturii este cu judecată): „Iisus S-a dat la o parte din mulțimea care era în acel loc” (Ioan 5, 13) – sau prin mulțimea argumentelor vom deveni vinovați pentru condamnare grea după cuvintele: „De n-aș fi venit și nu le-aș fi vorbit, păcat nu ar avea; dar acum n-au cuvânt de dezvinovățire pentru păcatul lor” (Ioan 15, 22).

6. Acum însă, numai acesta este scopul nostru: să arătăm că nimeni din sfinții bărbați purtători de Duh nu au îndrăznit să-L despartă în modul de existență pe Cel unit în chip demn de Dumnezeu pe baza voinței Tatălui. Acum există câțiva dintre eretici care recunosc în cuget adevărul după argumente, pe care totuși însă nu-l mărturisesc și nu încetează cu încăpățănare, căci scopul lor nu este dreapta credință, ci năzuința ambițioasă după victorie. De unde s-a arătat aceasta? Din aceea că au nesocotit atât (casa) cât și că râvnesc ambițios împotriva voinței lui Hristos (I Timotei 3, 5; 5, 8), căci dacă L-ar fi căutat drept ar fi împlinit și poruncile Sale după putință.

Nouă, însă, ni s-a poruncit să nu năzuim după cinste vanitoasă, ci să le folosim lor suflețește. Pentru aceasta

am considerat necesar ca noi care suntem tari în adevărul în Hristos să exprimăm nu numai toate cuvintele vătămătoare pe care ei le spun acum, ci și cele pe care ei le vor născoci poate în plus mai târziu și să le punem înaintea răspunsurilor pentru ca fiecare dintre ei să-i fie în avantaj ceea ce este folositor.

Când cei cu judecată dintre ei văd că toate nechibzuințele ideilor, potrivite lor, au fost mai înainte exprimate și corect răspunse de către noi, se vor îndrepta cu totul către adevăr în cazul în care sunt iubitori de adevăr. Dacă însă, nu vor face pocăință datorită ideii ascunse mai înainte, totuși se vor teme de învățătura nerușinoasă. Cei care însă datorită neștiinței s-au înflăcărat pentru aceia, dar care acum cunosc adevărul, nu vor mai suferi deloc să rămână în greșeală.

Dacă însă vreunul din ei este atât de lipsit de minte ca să ascundă răspunsurile noastre și, dimpotrivă, invocă cuvinte simple spre conducerea în greșeală a celor mai simpli – și pe acestea nu le iau din capitolele aflate în legătură unele cu altele, ci dintr-un singur capitol al Scripturii – noi nu suntem vinovați de capitolele și răspunsurile lor pe care le-am expus, ci (numai) acei chițibușari care pentru această răutate trebuie să dea socoteală. „Pentru că au făcut nedreptate celor simpli, vor fi nimiciți”, spune dumnezeiasca Scriptură (Pilde 1, 32). Și astfel nu vor vătăma pe cei întăriți în credință, căci se spune: „Chiar ceva dătător de moarte de vor bea, nu-i va vătăma” (Marcu 16, 18).

7. Atunci cum s-au format ideile la cei rău credincioși pe care ei nu le-au descoperit ca să ni le spună? Mai întâi aceasta: Ei spun că dacă Apostolul a numit unul și același

atât pe Cel răstignit cât și pe „Domnul slavei”, a spus aceasta pentru că omul răstignit a fost cinstit cu slavă după Înviere. Dar la fel este un semn al orbirii și nu al adevărului ca să nu recunoști că Sfântul Pavel L-a numit „Domnul slavei” înainte de cruce, „căci, dacă L-ar fi cunoscut, spune el, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei” (I Corinteni 2, 8). De asemenea, el nu L-a numit participant, ci „Domnul slavei”. Domnul însă dispune de acea slavă încât poate să o dea și oamenilor cărora El voiește, căci se spune: „Și din plinătatea Lui noi toți am luat și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl” (Ioan 1, 16. 14).

Omule, care desigur ai auzit diferit așa ceva din Scriptură, recunoaște că Acesta este Unul și Același: Domnul vieții și al morții, Iisus Hristos în acel timp, în acel loc, în acea putere și în acea faptă, căci cuvântul „Domnul slavei” se referă la (Domnul) vieții veșnice, și cuvântul „au răstignit” arată moartea pentru noi. Dacă atunci după Pavel „viața și moartea”, semnele distinctive ale acelei naturi, „nu au putut să despartă pe Hristos, atunci nu pot să-L despartă pe Acesta nici o altă stăpânire și putere, nici înălțimea, nici adâncul, nici cele de acum, nici cele ce vor fi” (Romani 8, 38 ș.u.).

8. Pentru ce „te poticnești de piatra poticnirii” (Romani 9, 32) și spui că trupul Domnului ar fi un simplu trup? Dacă El este simplu trup, cum este „viața lumii” și „pâinea care s-a pogorât din cer” (Ioan 6, 33. 51)? Dacă spui că ar fi numai Dumnezeu Cuvântul, află ce spune Domnul: „Pâinea pe care o voi da este trupul Meu, pe care-l voi da pentru viața lumii” (Ioan 6, 51). Lumea însă a murit prin încălcarea (poruncii) de către Adam (Romani 5, 12 ș.u.). Acum însă dacă trupul Domnului ar fi simplu omenesc, fără a participa

ipostatică la Dumnezeu Cuvântul, ar fi evident că este numai din Adam sub păcat. Atunci cum ar putea fi el dat pentru „viața lumii”, în care, după părerea ta, el însuși ar avea nevoie de mântuire? Nu a suferit Cuvântul simplu. Dacă Acesta era numai trup simplu – eu exprim ideile tale – și a avut nevoie de curățire, atunci de unde am primit noi mântuirea? Dacă astfel Cel Care pătimește ar fi fost un om simplu și neacoperit, ar fi suferit de-abia pentru Sine-Însuși. De aceea cei ce cred astfel sunt „încă în păcatele lor” (I Corinteni 15, 17), căci „trăiesc încă pentru ei înșiși și nu pentru Cel Ce a murit și a înviat pentru ei” (II Corinteni 5, 15).

Dacă ei cred cu totul că „Hristos” nu pentru El Însuși, ci „pentru noi a murit după Scripturi” (I Corinteni 15, 3), nu au voie să numească pe Cel Care suferă un simplu om și să speculeze cu privire la aceasta, cum S-a unit El, ci trebuie să creadă și să împlinească poruncile Sale, după Sfântul Pavel, care spune: „Pentru că auzim că unii de la voi umblă fără rânduială, nelucrând nimic, ci iscodind. Dar unora ca aceștia le poruncim și-i rugăm, în Domnul Iisus Hristos, ca să muncească în liniște și să-și mănânce pâinea lor” (II Tesaloniceni 3, 11 ș.u.).

Este evident că lucrarea exprimă împlinirea poruncilor, ceea ce este și obligatoriu, pâinea, însă, este trupul Domnului, după cum s-a spus mai sus.

9. Dar ce spun ei? Trebuie (mai întâi) să credem și apoi să muncim. O, război interior! Ei tăgăduiesc atât credința cât și Botezul, căci dacă nu ar fi fost sfințiți prin tainele Bisericii ar putea să spună cu dreptate și să speculeze aceasta, dacă însă au primit pecetea ca credință [și au mărturisit] că Cuvântul nu este nici un om simplu și nici un simplu

Dumnezeu, ci S-a făcut trup [și au fost botezați în Hristos, în care au mărturisit că Cuvântul S-a făcut trup], așa cum am spus mai sus, cei ce sunt datori să lucreze au preferat speculația nefolositoare. Noi nu spunem aceasta cu intenția de a introduce credința ortodoxă fără mărturie și cunoaștere – căci dumnezeieștile Scripturi sunt pline de afirmații despre aceasta –, ci pentru că au mărturisit la Botez că Dumnezeu Cuvântul prin mijlocirea sufletului S-a făcut trup și om și a fost răstignit în trup, a murit, pentru noi a fost îngropat și a înviat a treia zi din morți și S-a înălțat la cer și va veni să judece viii și morții; ei împart după părți, într-o parte trupul de Cuvânt, în altă parte Cuvântul de trup și speculează despre unirea sa inexprimabilă cu gânduri omețești și cercetează ceea ce nu se poate exprima și întreabă despre mod, și, când nu află acest mod, nu suportă să creadă și iată: cei ce prin tainele spirituale (Sfintele Taine) s-au unit cu el „se vor numi adultere trăindu-le bărbatul” (Romani 7, 3).

Iată: Cel ce stă în trup de-a dreapta Tatălui, Însuși trăiește și rămâne nedespărțit, vine în trup să judece viii și morții, este adorat de îngeri, în trup păzit de puteri, în trup preamărit de arhangheli, în trup slăvit de fiecare creatură, în trup profețit de profeți, în trup propovăduit de Apostoli, în trup mărturisit de martiri, în trup este vestit de Ioan, [în trup primit de mulțumirea Tatălui, în trup născut de la Duhul Sfânt], în trup este lăudat de Biserică, în trup pentru toate timpurile nedespărțit [și nemuritor] Fiul lui Dumnezeu este și rămâne în trup.

10. Nu te înfiori, ereticule, când te apuci să desparți în moduri de existență ceea ce este unit după ipostas, și, tot așa, ceea ce este nedespărțit după har? Dacă chiar nu te